

การพัฒนา รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

A Development of Cooperative Education Management Model, Sripatum University

อัจฉราพร ไชติพฤษ์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

จารุวรรณ สกุลคู

วิชัย วงษ์ใหญ่

อัจฉรา วัฒนารงค์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail : atcharaporn.ch@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม และพัฒนา รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ทั้งจากแหล่งเอกสารสิ่งพิมพ์และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านสหกิจศึกษาจำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) และขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ไปปฏิบัติ โดยสำรวจความคิดเห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 50 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ควรครอบคลุมองค์ประกอบของกระบวนการสหกิจศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา 7 ข้อ ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา 27 ข้อ ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา 36 ข้อ และด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา 6 ข้อ ซึ่งจากการนำไปตรวจสอบความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติโดยพิจารณาค่าเฉลี่ย(Mean) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ไม่เกิน 1.00 และการทดสอบโดยใช้ t-test แบบ One Sample เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พบว่ารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุมโดยรวมแต่ละด้านและแต่ละข้อมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : สหกิจศึกษา การจัดการ การพัฒนา รูปแบบ

Abstract

The purposes of this research were to study the management of Cooperative Education Program and to develop a Cooperative Educational Program management model suitable for Sripatum University. The research contained 3 steps: first, a study of the management of Cooperative Educational Program at Sripatum University by content analysis from printed and e-materials and by an opinions survey from stakeholders, second, a development of a model using Delphi Technique that included a group of 17 specialists, and third, an examination of the appropriateness and feasibility of the developed model by surveying opinions of 50 staff who have been working with Sripatum University Cooperative Education Program.

The results of the research were as follows; The management of Sripatum University Cooperative Educational Program covered 4 main dimensions: cooperative educational curriculum management, co-operative educational office management, extra-curricular activity management, and continuing cooperative educational service. These dimensions have been examined for appropriateness by comparing with a criterion and it was found that each item and each dimensions was appropriate for Sripatum University.

Keywords : Cooperative Education, Management, Develop Model

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นยุคไร้พรมแดนที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ คุณภาพและความพร้อมของประชากรในประเทศจึงเป็นกลไกสำคัญสำหรับขับเคลื่อนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลกจากการดำเนินการติดตามผลและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา พบปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไข พัฒนาและสานต่อ คือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งการคิด วิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม ไม่เรียนรู้ และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 2) ด้านความสามารถและสมรรถนะก็ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ และขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น (สกศ., 2552: 5-6)

นอกจากนี้นักศึกษาในปัจจุบันยังไม่ค่อยฝึกฝน ไม่ค่อยปฏิบัติ ไม่ค่อยเพียรพยายาม อ่อนแอด้านบูรณาการ

วิชาการ มีปัญหาเรื่องภาษาและการสื่อสาร อ่อนแอทางปัญญา ไม่รู้จักคนอื่น ไม่รู้จักที่จะเรียนรู้ และไม่รู้จักที่จะไขว่คว้า (สุนทร โสคติพันธ์, 2553: 45) จึงเป็นความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตออกสู่สังคมที่จะต้องหาวิธีการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานวิชาการ มาตรฐานวิชาชีพและตรงตามความต้องการของสังคม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาและคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถก้าวทันโลก (สกศ., 2552: 12)

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นหลักทฤษฎีและการเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวคงไม่สามารถใช้เป็นรูปแบบในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพและคุณลักษณะดังกล่าวได้ แนวคิดการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4

มาตรา 24(3) ที่ระบุว่าจัดการศึกษาควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 8) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่มีมาตรการการจัดการศึกษาโดยเน้นการปฏิบัติในสัดส่วนมากกว่าทฤษฎี พัฒนาระบบเตรียมความพร้อมและการแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสาขาอาชีพต่างๆ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะ ความรู้ด้านอาชีพสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ รวมทั้งขยายการศึกษาระบบสหกิจศึกษาและการฝึกงานให้มากขึ้น ส่งเสริมการทำงานระหว่างเรียน และการเรียนควบคู่กับการทำงาน แนวนโยบายข้างต้นจึงเป็นแนวทางที่สถาบันอุดมศึกษาต่างให้ความสำคัญและนำมาใช้สำหรับการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งทางเลือกหนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษานำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างและพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีความพร้อมในการก้าวสู่ระบบการทำงานได้ทันทีหลังสำเร็จการศึกษา คือ สหกิจศึกษา (Cooperative Education)

มหาวิทยาลัยศรีปทุมเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนรายแรกๆ ที่ได้เข้าร่วมโครงการนำร่องสหกิจศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการดำเนินงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุมพบว่ายังไม่บรรลุเป้าหมายและยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาสหกิจศึกษารุ่นที่ 17 (ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ, 2553) พบว่าประเด็นความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีคะแนนต่ำสุด 5 อันดับ คือ การจัดสวัสดิการและค่าตอบแทนให้แก่นักศึกษา ความพร้อมด้านอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติงานของนักศึกษา การให้บริการของศูนย์สหกิจศึกษา คุณภาพงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษาตามลำดับ นอกจากนี้ นักศึกษาให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ศูนย์สหกิจศึกษา ควรแจ้งข้อมูลที่ชัดเจนและล่วงหน้า ควรให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานประกอบการและงานที่ต้องไปปฏิบัติล่วงหน้า การประสานงานของมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการยังไม่ดีพอ และสถานประกอบการยังขาด

ความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของการดำเนินงานสหกิจศึกษา ด้านความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา (ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ, 2553) พบว่า ประเด็นที่มีคะแนนต่ำสุด คือ คุณภาพงานที่มอบหมายให้นักศึกษาปฏิบัติ ความพร้อมของสถานประกอบการ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์จุดอ่อนของการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งพบว่า ปัญหาสำคัญที่สุดของการดำเนินงานสหกิจศึกษา คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และผู้เกี่ยวข้องยังไม่เห็นประโยชน์ของสหกิจศึกษา ไม่มีการจัดการความรู้ด้านสหกิจศึกษา ขาดฐานข้อมูลในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551: 51) ประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความชัดเจนในวิธีการจัดการสหกิจศึกษาของหน่วยงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยนี้ทำให้ได้รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุมที่เหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ในการนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาแบบการจัดการสหกิจศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยศึกษาหลักการ แนวคิด โครงการ และการดำเนินงานในกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสหกิจศึกษาจากแหล่งเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากแหล่งเอกสารสิ่งพิมพ์และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา สรุปสาระการศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ทำการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับร่างรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำร่างรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ไปปฏิบัติ โดยการนำร่างรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ที่พัฒนาขึ้นจากขั้นตอนที่ 2 ไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม

ประชากรและตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้บริหาร บุคลากรประจำหน่วยงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
2. ผู้บริหารและอาจารย์ประจำคณะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
3. ผู้บริหารหรือผู้ประสานงานหรือพนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ หรือผู้แทนจากกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
4. นักศึกษาสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ซึ่งได้ผ่านการปฏิบัติงานสหกิจศึกษามาแล้ว

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านสหกิจศึกษาจำนวน 17 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการดำเนินงานสหกิจศึกษามาแล้วอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี ซึ่งเป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection)

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสหกิจศึกษาทั้งในส่วนของสถานประกอบการและมหาวิทยาลัยศรีปทุมมาแล้วอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 2 ปี และนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาแล้ว ดังนี้

1. นักศึกษาที่เคยผ่านการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาจำนวน 10 คน
2. เจ้าหน้าที่ อาจารย์ ผู้บริหารประจำคณะมหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 30 คน
3. ผู้บริหาร ผู้ประสานงาน พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ หรือผู้แทนจากกลุ่มอุตสาหกรรม จำนวน 5 คน
4. ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของศูนย์สหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 3 คน
5. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษาจำนวน 2 คน

เครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างสำหรับการรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และข้อคำถามปลายเปิด ซึ่งประกอบด้วยข้อความที่ครอบคลุมองค์ประกอบของกระบวนการสหกิจศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา 2) ด้านการจัดหน่วยงาน สหกิจศึกษา 3) ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา และ 4) ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และข้อคำถามปลายเปิด ซึ่งประกอบด้วยข้อความที่ครอบคลุมองค์ประกอบ

ของกระบวนการสหกิจศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา 2) ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา 3) ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา และ 4) ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ตั้งแต่ 1.99 ลงมา เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม และนำไปตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยกำหนดค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำร่างรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ไปปฏิบัติกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (3.50) โดยใช้การทดสอบที (t-test แบบ one sample)

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา

ควรจัดรายวิชาสหกิจศึกษาเป็นกลุ่มวิชาเอกเลือก โดยกำหนดแผนการเรียนไว้ในปีที่ 3 หรือ 4 ของหลักสูตร ตามความเหมาะสมของวิชาชีพ โดยระยะเวลาการปฏิบัติงาน สหกิจศึกษาไม่น้อยกว่า 16 สัปดาห์อย่างต่อเนื่องและจัดให้มีรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม นักศึกษาโดยกำหนดแผนการเรียนไว้ในภาคการศึกษา ก่อนหน้า ในรายวิชาสหกิจศึกษา

2. ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษาและการบริหารงาน

ควรจัดตั้งศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพเป็น หน่วยงานกลางระดับสถาบันอยู่ภายใต้กลุ่มงานมาตรฐาน และบริการการศึกษา กำกับดูแลโดยรองอธิการบดี มีหน้าที่ กำกับดูแล สนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะ โดยโครงสร้างศูนย์สหกิจศึกษา ประกอบด้วยงานสหกิจ ศึกษาและงานพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้งานสหกิจศึกษาควรแบ่ง ส่วนงานย่อยเป็น (1) งานบริหารทั่วไปและนิเทศงาน (2) งานพัฒนาสหกิจศึกษา และ (3) งานสารสนเทศ ส่วนงานพัฒนาอาชีพควรแบ่งส่วนงานย่อยเป็น (1) งานพัฒนา อาชีพ และ (2) งานจัดหางาน

การบริหารงานมีผู้อำนวยการศูนย์สหกิจศึกษา เป็นผู้บริหารสูงสุดและมีหัวหน้างานแต่ละงาน กำหนดให้ มีบุคลากรจากทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการ บริหารศูนย์สหกิจศึกษา ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย รูปแบบ การดำเนินงาน ระเบียบ และกำกับติดตามการดำเนินงาน ของศูนย์สหกิจศึกษา โดยมีรองอธิการบดีเป็นประธาน รวมทั้งควรจัดให้มีข้อบังคับ คู่มือ ปฏิทินและขั้นตอน การดำเนินงานสหกิจศึกษาในทุกกระบวนการ จัดทำและ ทบทวนแผนปฏิบัติงานและงบประมาณประจำปี ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน นำผลประเมินปรับปรุง การดำเนินงานต่อไป

ควรมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ ประจำศูนย์สหกิจศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงาน และดูแลการดำเนินงานสหกิจศึกษาแต่ละคณะและสาขาวิชา โดยเฉพาะ ทั้งนี้ควรใช้เทคนิคการติดต่อสื่อสารหลากหลาย ช่องทางกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก และควร

บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

3. ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา

ด้านการเตรียมความพร้อมนักศึกษาในภาพรวม ควรจัดให้มีรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษา และกิจกรรมปฐมนิเทศ ส่วนการอบรมเพิ่มเติมความรู้เฉพาะทางให้ดำเนินการแยกในแต่ละคณะหรือสาขาวิชา นอกจากนี้ ควรจัดทำ รวบรวมสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษาเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ด้านกิจกรรมการจัดหางานและการรับรองงานสหกิจศึกษา ควรสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลลักษณะงาน ตำแหน่งงานที่นักศึกษาควรปฏิบัติรวมทั้งกำหนดเกณฑ์มาตรฐานลักษณะงานที่มีคุณภาพไว้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการจัดหา และรับรองงานให้แก่นักศึกษา ทั้งนี้ควรมีวิธีการที่หลากหลายในการจัดหาสถานประกอบการ และตำแหน่งงานและควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แจ้งข้อสถานประกอบการที่ต้องการเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษาด้วย นอกจากนี้ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลสถานประกอบการไว้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินงานสหกิจศึกษาต่อไป

ด้านกิจกรรมการคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถานประกอบการ และให้นักศึกษาสามารถเลือกสมัครงานตามความสนใจ โดยผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาประจำสาขาวิชาเบื้องต้นและผ่านการพิจารณาจากสถานประกอบการ โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์สหกิจศึกษา จะทำหน้าที่ประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อประกาศผลการตอบรับเข้าปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับการรายงานตัวเข้าปฏิบัติงาน กรณีที่นักศึกษาไม่ได้รับการตอบรับจากสถานประกอบการเจ้าหน้าที่ศูนย์สหกิจศึกษา ร่วมกับคณะต้องพิจารณาเลือกสถานประกอบการให้กับนักศึกษา

ด้านกิจกรรมการให้คำปรึกษา แก้ไขปัญหาและการนิเทศงานสหกิจศึกษา เจ้าหน้าที่ศูนย์สหกิจศึกษา ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แก้ไขปัญหาให้กับนักศึกษาโดยใช้วิธีการและช่องทางที่

หลากหลาย นอกจากนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา จะต้องไปนิเทศงานนักศึกษาสหกิจศึกษาทุกคน ณ สถานประกอบการโดยควรถูกศึกษาข้อมูลและจัดทำแผนการนิเทศงานล่วงหน้า ทั้งนี้ควรได้เข้าพบและหารือกับพนักงานที่ปรึกษาและนักศึกษา และต้องประเมินผลนักศึกษาและสถานประกอบการตามเกณฑ์ที่กำหนดในแบบประเมิน

ด้านกิจกรรมการจัดค่าตอบแทนและสวัสดิการให้นักศึกษาสหกิจศึกษา เจ้าหน้าที่ศูนย์ สหกิจศึกษา ร่วมกับคณะ สาขาวิชาให้ข้อมูลและเจรจากับสถานประกอบการเรื่องค่าตอบแทนและสวัสดิการที่สถานประกอบการจะพึงจ่ายให้แก่นักศึกษาในอัตราที่เหมาะสมซึ่งอาจกระตุ้นและจูงใจโดยจัดทำเอกสารสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่สถานประกอบการ จะได้รับในการเข้าร่วมสหกิจศึกษา ทั้งนี้ควรเน้นการสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกันกับทุกฝ่ายถึงผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาที่ให้นักศึกษาได้พัฒนาศักยภาพโดยไม่ควรคำนึงถึงปัจจัยเรื่อง ค่าตอบแทน และสวัสดิการเป็นหลัก

ด้านกิจกรรมการวัดและประเมินผลนักศึกษาสหกิจศึกษาควรกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลนักศึกษาในทุกกิจกรรมของกระบวนการก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติงานโดยพนักงานที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาในสัดส่วน 50:50 ซึ่งควรกำหนดผลการประเมินเป็นระดับคะแนน 8 ระดับ ได้แก่ A B+ B C+ C D+ D F หลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาควรให้นักศึกษาได้เสนอผลสะท้อนกลับจากการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และประเมินตนเองโดยเปรียบเทียบพัฒนาการที่เกิดขึ้น และควรมีการสรุปปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาพร้อมชี้แนะแนวทางการพัฒนาดตนเองแก่นักศึกษา

4. ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา

ควรจัดให้มีกิจกรรมการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นิทรรศการแสดงผลงานสหกิจศึกษา จัดกิจกรรมเติมเต็มศักยภาพนักศึกษาโดยเน้นหัวข้อที่ยังเป็นจุดที่ควรพัฒนาของนักศึกษา จัดบริการแนะแนวงานและอาชีพแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า จัดกิจกรรมเติมเต็มศักยภาพแก่ศิษย์เก่าทั้งด้านความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพทักษะที่จำเป็นและทันสมัย ติดตามสำรวจความก้าวหน้า

และภาวะการมีงานทำของบัณฑิตที่ผ่านการปฏิบัติงาน สหกิจศึกษา และจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานประกอบการ กับมหาวิทยาลัยอย่างสม่ำเสมอ

การอภิปรายผล

รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีปทุม ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไป ปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา พบว่า ควรจัด รายวิชาสหกิจศึกษาในทุกหลักสูตรไว้ในกลุ่มวิชาเอกเลือก ซึ่งถือเป็นการให้โอกาสและเปิดกว้างทางการศึกษาแก่นักศึกษา ได้เลือกเรียนระหว่างรายวิชาสหกิจศึกษาหรือรายวิชาเอก เลือกอื่นที่ตนเองถนัดและสนใจ ซึ่งนักศึกษาแต่ละคนย่อมมี ความรู้ความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกันการเรียนรู้ ในเชิงทฤษฎีในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวอาจเป็นแนวทาง ที่ดีและเหมาะสมสำหรับนักศึกษาบางคน แต่การได้ลงมือ ปฏิบัติงานจริง ก็อาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับ นักศึกษาอีกหลายคนเช่นกัน ดังนั้นการที่นักศึกษามีโอกาสได้ เลือกเรียนรู้ตามแนวทางที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการ ของตนเองย่อมส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนรู้ ได้ดีกว่า ดังที่แนวนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ซึ่งกำหนดกรอบ การดำเนินงานเน้นให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสมัครใจ ความถนัด และความต้องการ (สศท., 2553: 31) เพื่อให้ การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุนีย์ ภูพันธ์ (2546: 143-144) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการจัดกิจกรรมหรือ ประสบการณ์นั้นต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฉลิมขวัญ ครุบุญยงค์ (2552: 77) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามผลสัมฤทธิ์โครงการสหกิจศึกษาเครือข่ายอุดมศึกษา ภาคกลางตอนบน ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่สถานศึกษา เครือข่ายอุดมศึกษาภาคกลางตอนบนจัดวิชาสหกิจศึกษา เป็นวิชาเลือก โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นอิสระทางความคิด ให้กับนักศึกษาและไม่ปิดกั้นความคิดเห็นของนักศึกษา

สำหรับแผนการเรียน พบว่า ควรจัดสหกิจศึกษา ไว้ในปีที่ 3 หรือ 4 ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้อง กับหลักการของการจัดหลักสูตรและแผนการเรียนที่จะต้อง กำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรู้รายวิชาต่างๆ ตามลำดับเหตุการณ์ และความยากง่ายของรายวิชา การจัดรายวิชาสหกิจศึกษา ไว้ในชั้นปีที่ 3 หรือ 4 จึงเป็นช่วงที่นักศึกษาได้ผ่านการเรียนรู้ หลักการ แนวคิดทฤษฎีในรายวิชาต่างๆ ทั้งในหมวดวิชา ศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะทั้งที่เป็นรายวิชาแกนและ วิชาเอกบังคับ รวมทั้งรายวิชาเอกเลือกบางรายวิชาไปแล้ว จำนวนหนึ่งในแต่ละชั้นปีซึ่งทำให้นักศึกษามีความรู้ความ สามารถด้านวิชาการ วิชาชีพ มีวุฒิภาวะและความพร้อมด้าน สังคมอย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดที่ สุนีย์ ภูพันธ์ (2546: 98) ได้กล่าวไว้ว่าการออกแบบจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ควรกำหนดวิชาต่างๆ ไว้อย่างมีระเบียบและสอดคล้องกับ พัฒนาการของผู้เรียนด้านวุฒิภาวะและความพร้อม รวมทั้ง ความยากง่ายของเนื้อหาวิชาและการจัดลำดับรายวิชาที่เรียน ก่อนหลังอย่างเหมาะสม และการกำหนดให้นักศึกษาออก ปฏิบัติงาน สหกิจศึกษาในช่วงปี 3 หรือปี 4 ก็จะสามารถสอดคล้อง กับความต้องการขององค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ซึ่งมีความต้องการ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษาเนื่องจาก มีทักษะใกล้เคียงกับผู้ปฏิบัติงานจริงมากที่สุด (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์; และอดิรัตน์ หวานนุรักษ์, 2552: 9)

2. การจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา พบว่า ควรมีการจัดตั้งศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพเป็นหน่วยงาน กลางระดับสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อลงกต ยะไวทย์ (2549: 145) ที่ระบุว่าปัจจัยที่ทำให้การจัดการ สหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาประสบความสำเร็จ คือ มีการจัดตั้งหน่วยประสานงานสหกิจศึกษาโดยยึดหลักการ รวมบริการ ประสานภารกิจทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับสหกิจ ศึกษาให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการและการให้บริการ ทั้งนี้หากกำหนดให้แต่ละคณะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน สหกิจศึกษาในทุกกระบวนการเองย่อมเป็นการเพิ่มภาระงาน ที่นอกเหนือจากภาระงานประจำ และอาจต้องทำงานที่ซ้ำซ้อน กันโดยไม่จำเป็นซึ่งจะส่งผลเสียโดยรวมต่อมหาวิทยาลัย ในหลายด้านเพราะในบางขั้นตอนหรือกระบวนการของ สหกิจศึกษาสามารถดำเนินงานร่วมกันได้ ดังที่ พรชูลี

อาชวบารุง (2543: 42) ได้กล่าวไว้ว่าหากสถาบันการศึกษาขาดหน่วยงานกลางในการประสานงานอาจส่งผลให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้า ข้ำซ้อน และไม่ต่อเนื่อง

สำหรับการบริหารงานสหกิจศึกษาควรกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารศูนย์สหกิจศึกษาฯ ประกอบด้วยรองอธิการบดีเป็นประธาน ผู้บริหารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรชัย มงคลวนิช (2552: 27) ที่ได้กล่าวไว้ว่าหากสถาบันการศึกษามีผู้บริหารระดับรองอธิการบดีรับผิดชอบสหกิจศึกษาโดยตรง มีการกำหนดผู้บริหารในระดับคณะและระดับภาควิชารับผิดชอบด้านสหกิจศึกษาอย่างเป็นปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษานอกจากนี้ในการบริหารงาน สหกิจศึกษาควรจัดให้มีบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และประสานงานกัน จะช่วยให้ประหยัดเงินเวลา ลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน ช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงและปัญหาของหน่วยงานอื่นๆ ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ (สมิต สัษณุกร, 2546: 19-20) แนวการบริหารดังกล่าวสอดคล้องกับสถาบันการศึกษาหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัย Waterloo ประเทศแคนาดา มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบประสานงานสหกิจศึกษากับคณะวิชาโดยเรียกว่า Faculty Relations Staff ทำหน้าที่ประสานงานกับนักศึกษาและภาควิชา (University of Waterloo, 2011: Online) และมหาวิทยาลัย Northeastern ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนด Coop Coordinator หรือผู้ประสานงานสหกิจศึกษาระดับคณะ มีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานกลาง ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาก่อนสัมภาษณ์งาน แนะนำตำแหน่งงาน ให้คำปรึกษาทั้งเรื่องสหกิจศึกษา และการปรับตัวในการทำงาน โดยทำงานประสานกันกับอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการของนักศึกษา (Northeastern University, 2011: Online)

นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่ารูปแบบการบริหารงาน ควรจัดให้มีระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และมีการใช้เทคนิคการติดต่อสื่อสารหลากหลายวิธีและช่องทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2544: ออนไลน์)

ที่กล่าวไว้ว่าอินเทอร์เน็ตเป็น "เครือข่ายแห่งเครือข่าย" (Network of Networks) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันอย่างเสรีโดยไม่มีกำแพงกั้นการเผยแพร่และสืบค้นข้อมูลผ่านระบบเว็ลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) ทำให้บุคคลสามารถเผยแพร่ข้อมูลต่อโลกได้ง่ายพอกับการสืบค้นข้อมูล การสื่อสารผ่านระบบไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail หรือ E-mail) เป็นการปฏิวัติระบบการสื่อสารทั่วโลกด้วยความสะดวก ความเร็ว และถูกต้องสมบูรณ์ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนสาระความรู้ผ่านระบบแผนกระดานข่าว (Bulletin Board) และกลุ่มอภิปราย (Discussion Groups) ต่างๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างกว้างขวางและทั่วถึงกันมากขึ้น

3. การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา พบว่า ควรกำหนดให้มีรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ศึกษาก่อนออกปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการ สอดคล้องกับแนวคิดของเฮอริแมน ชไนเดอร์ (Herman Schneider) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าต้องจัดให้มีการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนออกปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการ โดยอาจจัดเป็นรายวิชาหรือกิจกรรมเสริมอื่นๆ (Cates & Cedercreutz, 2008: 23) และสอดคล้องกับสมาคม สหกิจศึกษาไทย (2552: 28-29) ที่ได้ระบุไว้ว่ากระบวนการก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา คือ การเตรียมความพร้อมทางวิชาการและทักษะอาชีพให้แก่นักศึกษาโดยการปฐมนิเทศและอบรมซึ่งอาจใช้วิธีการบรรยายพิเศษโดยวิทยากรจากสถานประกอบการหรือดำเนินการในรูปการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติได้ ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ แก่นักศึกษาก่อนออกไปปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการเป็นเรื่องสำคัญทำให้ลดระยะเวลาในการปรับตัวเข้ากับระบบลงไปได้ระดับหนึ่ง อีกทั้งเป็นการเพิ่มความมั่นใจในตัวเองที่จะออกไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ถือได้ว่าการเตรียมความพร้อมให้แก่ศึกษาก่อนออกไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ณ สถานประกอบการเป็นปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษา (พรชัย มงคลวนิช, 2552: 31)

การจัดหางานและการรับรองงานสหกิจศึกษา ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ศูนย์สหกิจศึกษาฯ และคณะ สาขาวิชา

ร่วมกันจัดทำงานที่มีคุณภาพและเพียงพอโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรกำหนดให้มีเกณฑ์มาตรฐานของลักษณะงานที่มีคุณภาพเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพิจารณารับรองคุณภาพงาน และกำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาประจำสาขาวิชาเป็นผู้รับรองคุณภาพงานสอดคล้องกับผลการศึกษาของอลงกต ยะไวทย์ (2549: 150) ที่ได้กล่าวไว้ว่าปัจจัยที่ทำให้การจัดการสหกิจศึกษาประสบความสำเร็จ คือ มีการให้บริการการจัดทำงานอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับสาขาวิชา และความต้องการของนักศึกษา มีวิธีการจัดทำงานเพื่อให้ได้ลักษณะงานที่เหมาะสมกับนักศึกษา มีการพัฒนากลยุทธ์การจัดทำงานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่าควรกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงาน สหกิจศึกษาทั้งกระบวนการก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของสถานศึกษาและสถานประกอบการ ทั้งนี้ควรให้นักศึกษาได้เสนอผลสะท้อนกลับจากการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาและประเมินตนเอง รวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา คณะกรรมการประจำคณะ และสาขาวิชาควรสรุปปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของนักศึกษา พร้อมชี้แนะแนวทางการพัฒนาตนเองแก่นักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพิชิต ฤทธิจำรูญ (2548: 20-22) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลไว้ว่าเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง โดยหาสาเหตุข้อบกพร่องของผู้เรียน และการสอนของครู หากพบว่าผู้เรียนบกพร่องเรื่องใด ผู้สอนจะได้แก้ไข ขณะเดียวกันผู้บริหารเองสามารถนำผลการประเมินวินิจฉัยว่าควรจัดโครงการใดเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน ควรจัดอบรมผู้สอนด้านใด อย่างไร และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อลงกต ยะไวทย์ (2549: 276) ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าการติดตามหรือวัดผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมินไม่ว่าจะเป็นพนักงานที่ปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา รวมทั้งตัวนักศึกษาเองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านตนเอง เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นไปตามศักยภาพของนักศึกษาแต่ละคน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาให้นักศึกษาทั้งในระหว่างการเรียนรู้ในสถานประกอบการ และต่อเนื่อง

หลังจากการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาจนกระทั่งเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์พร้อม

4. การจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ควรกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมหลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาที่หลากหลาย เช่น จัดนิทรรศการแสดงผลงานนักศึกษาสหกิจศึกษา การสัมมนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และกิจกรรมเติมเต็มศักยภาพนักศึกษา ซึ่งแต่ละคณะและสาขาวิชาควรเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะวิชาชีพและผลงานของนักศึกษา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นเวทีการเรียนรู้แนวปฏิบัติใหม่ๆ และฝึกทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับเฟลเดอร์และซิลเวอร์แมน (นิธิดา วิวัฒน์พานิชย์, 2555: ออนไลน์; อ้างอิงจาก Felder & Silverman, 1988) ที่ได้นิยามประเภทของแบบการเรียนรู้ตามลักษณะและวิธีที่ผู้เรียนรับและจัดกระทำข้อมูล โดยกล่าวไว้ว่าผู้เรียนแบบการมองเห็น (Visual Learner) จะชอบรับข้อมูลจากสิ่งที่มองเห็นได้ และจะจำได้ดี ส่วนผู้เรียนแบบถ้อยคำภาษา (Verbal Learner) ชอบที่จะรับข้อมูลจากสื่อที่เป็นภาษา ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาที่จัดดำเนินงานสหกิจศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมหลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในลักษณะดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา (ชานา อังคนุรักษ์พันธุ์, 2555: สัมภาษณ์) จัดให้มี Co-op Experience Sharing Day ขึ้นเป็นกิจกรรมหลังการปฏิบัติงาน สหกิจศึกษาโดยจัดให้มีนิทรรศการแสดงผลงานสหกิจศึกษาของนักศึกษา การเสวนาร่วมกันเกี่ยวกับสหกิจศึกษากับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานศึกษา สถานประกอบการ และนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2552: 18) ได้จัดให้มีกิจกรรมการสัมภาษณ์นักศึกษาทันทีที่กลับจากการปฏิบัติงานเพื่อสอบถามปัญหา ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะและแนวคิดที่ถูกต้องในการพัฒนาด้านตนเองของนักศึกษาและร่วมสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษากันเองภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาประจำสาขาวิชา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยศรีปทุมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาข้างต้นไปใช้ในการดำเนินงานสหกิจศึกษา และติดตามผลเป็นระยะวิเคราะห์ข้อจำกัดที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อนำไปปรับให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. มหาวิทยาลัยศรีปทุม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้แก่คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ประจำคณะ สาขาวิชา เกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษานี้ไปใช้เพื่อจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. มหาวิทยาลัยศรีปทุม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษานี้ไปใช้ในการจัดดำเนินงานสหกิจศึกษานานาชาติในบางคณะ สาขาวิชาที่มีความพร้อม และขยายไปยังทุกคณะ สาขาวิชาในลำดับต่อไป เพื่อเตรียมพร้อมในการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

4. มหาวิทยาลัยศรีปทุม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษานี้ไปใช้ในการจัดดำเนินงานสหกิจศึกษา สำหรับคณาจารย์หรือบุคลากร เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนและถ่ายโอนบุคลากรระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการในการเรียนรู้ เพิ่มทักษะและประสบการณ์ทางวิชาการและวิชาชีพ อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือและคุณภาพทางวิชาการ

5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม ควรเร่งดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม ให้แก่สถานประกอบการเพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างกันอันจะทำให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาบรรลุผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษานานาชาติ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดสหกิจศึกษานานาชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาสหกิจศึกษาเปรียบเทียบกับนักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมสหกิจศึกษา

3. ควรมีการพัฒนา รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ

4. ควรมีการศึกษาและกำหนดมาตรฐานในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของนักศึกษาที่เกิดจากผลงานสหกิจศึกษาที่สถานประกอบการมอบหมายให้รับผิดชอบปฏิบัติงาน รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและพัฒนาต่อ ยอดความร่วมมือทางวิชาการกับสถานประกอบการ

5. ควรมีการศึกษาและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษา เพื่อเป็นกลไกในการควบคุม ตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานสหกิจศึกษา

บรรณานุกรม

เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์. 2552. "การติดตามผลสัมฤทธิ์โครงการสหกิจศึกษาเครือข่ายอุดมศึกษาภาคกลางตอนบน." *วารสารสหกิจศึกษาไทย*, 1, 2 (ธันวาคม) : 67-86.

ชวนา อังคนุรักษ์พันธ์. 2555. 15 มีนาคม 2555. *อัจฉราพร โชติพฤษ์ ที่ โรงแรมไบเทคทาวเวอร์*. สัมภาษณ์ นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์. 2555. *ประเภทของแบบการเรียนรู้ตามลักษณะและวิธีที่ผู้เรียนรับและจัดกระทำข้อมูล*. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2555. จาก <http://dc335.4shared.com/doc/tMCgR-PH/preview.html>

ปทีป เมธาคุนวุฒิ. 2544. *บทบาทและคุณค่าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2555 จาก <http://kruyuphinnetp.blogspot.com/>

พรชัย มงคลวนิช. 2552. รายงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมและจุดริ่งความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสารสหกิจศึกษาไทย*, 1, 1 (มิถุนายน) : 19-38.

พิชิต ฤทธิ์จำรูญ. 2548. *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เข้าส์ ออฟ เคอร์มีส์.

- พรขุลี อาชวอำรุง. 2543. **แนวทางปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา: รูปแบบจัดกลุ่มอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2552. **คู่มือสหกิจศึกษา.** นครราชสีมา. ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ มหาวิทยาลัยฯ.
- ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ. 2553. **รายงานสรุปความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษารุ่นที่ 17/2553.** กรุงเทพฯ: ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- _____. 2553. **รายงานสรุปความคิดเห็นของนักศึกษาสหกิจศึกษารุ่นที่ 17/2553.** กรุงเทพฯ: ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สมาคมสหกิจศึกษาไทย. 2552. **ประมวลสาระชุดฝึกอบรมสหกิจศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา. สมาคมสหกิจศึกษาไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2551. **แผนการดำเนินงานส่งเสริมสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2551-2555.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพลน ฟรีนดิง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552. **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561).** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. 2553. **แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559): ฉบับสรุป.** สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวง ศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนีย์ ภูพันธ์. 2546. **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร.** เชียงใหม่. The Knowledge Center.
- สมิต สัจฉกร. 2546. **เทคนิคการประสานงาน.** กรุงเทพฯ: สายธาร.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์; อติรัตน์ หวานนุรักษ์. 2552. **ความต้องการรูปแบบการปฏิบัติสหกิจศึกษาและคุณลักษณะของนักศึกษา กรณีศึกษา: หลักสูตรบัญชีบัณฑิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. วารสารสหกิจศึกษาไทย.** 1, 2 (ธันวาคม) : 1-19.
- สุนทร โสติพิพันธุ์. 2553. **คุณภาพบัณฑิตยุคใหม่** ในสรุปผลการประชุมวิชาการระดับชาติประจำปี 2553 อุดมศึกษาร่วมสร้างประเทศไทยน่าอยู่. หน้า 45. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- อลงกต ยะไวทย์. 2549. "การพัฒนา รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีจากผลการเปรียบเทียบสมรรถนะกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ." **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อุดมศึกษา).** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cates, C., & Cedercreutz, K. (Eds.). 2008. **Leveraging Cooperative Education to Guide Curricular Innovation: The Development of a Cooperative Feedback System for Continuous Improvement.** Cincinnati: Center for Cooperative Education Research and Innovation.
- Northeastern University. 2011. **Cooperative Education FAQ.** Retrieved September 15, 2011, from <http://www.northeastern.edu/experiential-learning/coop/students/faq.html>
- University of Waterloo. 2011. **Cooperative Education.** 2011, Retrieved September 16, 2011, from <http://uwaterloo.ca/co-operative-education/about-co-operative-education>.